

SZILBEREKY JENŐ

Felülvizsgálati perorvoslat polgári eljárásjogunkban

Az Országgyűlés 1992. november hó 10-i ülésén módosította a Polgári perrendtartást és az ehhez kapcsolódó jogszabályokat, létrehozta a felülvizsgálati eljárást. Hasonló intézkedés történt a büntető eljárásban is.

1. A törvényt módosítás oka

A törvényjavaslat általános indokolása rámutat arra, hogy az Alkotmánybíróság 1992. év január hó 30-án hozott határozata (9/1992. AB) megállapította a törvényességi óvás jogintézményének alkotmányellenességét, a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket azonnali, a további szabályokat 1992. december hó 31-i hatállyal megsemmisítette.

Az új perorvoslat közvetlen oka tehát az Alkotmánybíróság határozata, illetőleg a törvényességi óvás jogintézményének megszűnése.

Az előzmények közül meg kell említeni, hogy a nyolcvanas években megindultak az 1952. évi, többször módosított Polgári perrendtartás általános reformjának munkálatai. Ennek során sokoldalú és hasznos jogirodalmi vita is folyt. Ebben Farkas József egyetemi tanár javasolta a fellebbezés után igénybevehető felülvizsgálati kérelem bevezetését.¹ Ennek a lényegében másodfokú rendes perorvoslatnak a bevezetése mellett nem kívánta megszüntetni a törvényességi óvást, de az új perorvoslattal – meglátása szerint – a nagyszámú törvényességi óvás iránti kérelmet meg lehetett volna állítani, vagy ésszerű és szükséges korlátok közé lehetett volna szorítani. Most más feltételek között és nem teljesen a javasolt módon az elgondolás realizálódott.

Az előzmények közül a másik megemlíthető tény az a – elméletinek tűnő, de gyakorlati kihatású – vita, mely a törvényességi óvás jellegéről, jogi természetéről évtizedeken át folyt.² Hiszen más alkotmányos és eljárásjogi garanciákat igényel az eljárásbeli feleket megillető rendes vagy rendkívüli

¹ Farkas József: A polgári eljárás újraszabályozása. Magyar Jog 1984/1. sz. 40–50. p.

² Az egyik felfogás szerint a törvényességi óvás nem perorvoslat, hanem bizonyos perorvoslati tulajdonságai ellenére az egységes törvényesség biztosításának sajátos intézménye, melynek alanyai nem a peres felek. – A másik felfogás szerint ténylegesen rendkívüli perorvoslati szerepet töltött be a törvényességi óvás.

jogorvoslat, és másokat egy hivatalból működtetett sajátos jogintézmény, még akkor is, ha az illetékes állami szerv — az óvás emelésére jogosult személy — figyelmét a törvénysértésre stb. bárki felhívhatja.

Egyébként hasznosan foglalja össze ezt a vitát Gátos György a közelmúltban megjelent cikkében³ annak kapcsán, hogy említést tesz a polgári eljárás reformja 1980–85. évi kodifikációs tervének sarkalatos kérdéséről " — bizonyos korlátok között — harmadfokú eljárás bevezetésének szükségességéről."

Azt hiszem azonban, megállapítható, hogy az Alkotmánybíróság határozata előtt is a peres feleknek és más perbeli személyeknek, *alanyi jogon* egyfokú rendes perorvoslat (fellebbezés) és egy rendkívüli perorvoslat (perújítás) állt rendelkezésre, aki ezt a megállapítást nem tudta elfogadni, akkor el kell fogadnia ezt az Alkotmánybíróság határozata után.

2. A felülvizsgálat főbb jellemzői

2.1. A felülvizsgálat *rendkívüli perorvoslat*, melynek *jogerős ítélet (határozat)* ellen van helye. A *felülvizsgálható határozatok köre* széles, hiszen nemcsak ítélet és ítélethatályú határozat ellen, hanem a felek jogait érintő érdemi végzések ellen is helye van felülvizsgálatnak, a peres és nem peres eljárásban egyaránt. A keresetlevelet (fizetési meghagyást) idézés kibocsátása nélkül elutasító, a pert megszüntető és az egyezséget jóváhagyó végzés ellen, továbbá — külön jogszabályok alapján — más, az ügy érdemében hozott jogerős végzés ellen is lehetséges a felülvizsgálat. Nincs kizáró rendelkezés és ezért lehetséges a felülvizsgálat a főkövetelés járulékai és a perköltség tekintetében is.

2.2. A felülvizsgálati kérelmet *csak jogszabálysértésre lehet alapítani*. Ebbe beletartozhat az az eset is, ha a tényállás megalapozatlansága jogszabálysértés következménye. Abból a rendelkezésből, hogy *csak jogkérdésben lehet felülvizsgálatot kérni*, arra lehet következtetni, hogy a felülvizsgálati kérelem *a ténykérdésre alapítható* rendkívüli perorvoslat a *perújítás kiegészítő párja*. (Viszonylag rövid határideje viszont rendes perorvoslatra emlékeztető).

2.3. A *felülvizsgálatra jogosultak köre* tág. A feleken kívül — eljárásbeli jogaival összhangban — az ügyész is és a perben nem félként résztvevő, meghatározott olyan személyek is kérhetnek felülvizsgálatot, akiknek érdekeit, jogait a határozat érinti, akikre az rendelkezést tartalmaz. (Beavatkozó stb.).

Egyik legjelentősebb szabály, hogy a *felülvizsgálati kérelemhez való jog* a törvényből folyó *alanyi jog*.

³ Gátos György: Felülvizsgálatról felülvizsgálatig (a polgári eljárás jogorvoslati rendszerében). Magyar Jog 1992/11. sz. 672–675. p.

2.4. A felülvizsgálati kérelmet az elsőfokú határozatot hozó bíróságnál, a határozat közlésétől számított *hatvan napon belül* kell benyújtani, meg kell jelölni a sérelmes határozatot, előadva, hogy mennyiben és miért kéri a határozat megváltoztatását. A felülvizsgálati eljárásban a jogi képviselet kötelező.

Szigorú szabály, hogy a *kérelmet a felülvizsgálati eljárás során nem lehet megváltoztatni*. Ennek is az a célja, hogy a kérelem alapos okból történjen. A kérelem benyújtására adott elegendő, de nem hosszú (60 napos) határidő, továbbá a 30 napos igazolási határidő meghosszabbíthatóságának kizárása a jogerő és jogbiztonság követelményéből folyik ennél a másodfokú, rendkívüli perorvoslatnál.

A polgári peres eljárásban a jogi képviselet nem kötelező, de eddig is ismételten felmerült egyes ügycsoportokban, egyes eljárásokban a szakszerű jogi képviselet igénye. A törvény most a felülvizsgálati eljárásban a kötelező jogi képviselettel a szakszerűséget és – amint erről már említés történt – ezáltal azt kívánja elősegíteni, hogy megalapozottan, *a törvényi előfeltételek megléte esetén* kerüljön sor a rendkívüli perorvoslat iránti kérelem előterjesztésére.

2.5. A törvény részletesen felsorolja a felülvizsgálattal meg nem támadható határozatokat, illetőleg azokat az eseteket, amikor nincs helye felülvizsgálatnak. Ezek *egyik* csoportjába tartoznak azok az esetek, amikor *a fél nem élt az elsőfokú perorvoslat lehetőségével* (ellentmondással, fellebbezéssel stb.), holott az megvolt számára. A *másik* csoportba tartoznak a *személy- és családi állapottal kapcsolatos bizonyos perek*, amelyekben a jogerőhöz fűződő érdek elsőrendű fontosságú és a jogerősen elbírált ügyben előállott helyzet megváltoztatása sok esetben nem is lehetséges. A *harmadik* csoportba tartoznak azokban az ügyekben (találmányi, szabadalmi, védjegy, ipari mintavédelmi ügyben és cégügyben) hozott bizonyos végzések, *melyekben a jogerőhöz fűződő gazdasági érdek elsődleges*. Végül nyilvánvaló, hogy *a felülvizsgálati eljárásban hozott határozat ellen további felülvizsgálati perorvoslat nincs*. [Pp. 271. § (1) bek. a)-e) és (2) bek.]

Az 1952. évi III. tv-ben szabályozott Pp-t megelőző perrendtartás (Pp. 1911:I. tc., Ppn. 1925:VIII. tc., a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930:XXXIV.tc.) ismerte a fellebbezés utáni *másodfokú rendes perorvoslatként* a felülvizsgálatot (végzés ellen felfolyamodást). A felülvizsgálati kérelemnek akkor is *voltak korlátai*. Érdekes megemlíteni, hogy a vagyoni jogi perekben *volt egy értékhatárbeli korlátozás is*. A most bevezetett jogintézménynél nincs értékhatárbeli korlátozás, amely a perbeli demokratizmusból következhet. Ugyanakkor volt olyan álláspont, hogy nem fűződik általános érdek a kis perértékű (felülvizsgálati értékű) ügyek három fokú elbírálásához.

2.6. A Legfelsőbb Bíróság jogköre a felülvizsgálati kérelem elbírálásánál. A Legfelsőbb Bíróság a kérelem elbírálása során a rendelkezésre álló iratok, illetve a benyújtott okiratok alapján dönt. A feleket további okiratok csatolására (bemutatására) is felhívhatja. Ezen kívül *bizonyítás felvételének helye nincs*. A Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati kérelem kereteihez kötve van. Vonatkozik ez

a csatlakozó felülvizsgálati kérelemre is. *Kivétel:* ha a pert a tárgyalás alapján megszünteti, vagy ha a határozatot hozó bíróság nem volt szabályszerűen megalakítva, vagy a határozat meghozatalában olyan bíró vett részt, akivel szemben kizáró ok áll fenn.

A Legfelsőbb Bíróság által *hozható határozatok* a felülvizsgálati eljárásban: Ha a felülvizsgált határozat a jogszabályoknak megfelel, vagy olyan eljárási szabálysértés történt, mely az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással nem volt, *a megtámadott határozatot hatályában fenntartja*. Ha a határozat — az eljárási szabálysértés kivételével — jogszabályt sért és a döntéshez szükséges tények megállapíthatók, *a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hoz, egyébként a jogszabályt sértő határozatot egészben vagy részben hatályon kívül helyezi*, és az ügyben eljáró *első vagy másodfokú bíróságot új eljárásra, és új határozathozatalra utasítja*. Ez esetben az új eljárásra vonatkozóan kötelező utasításokat adhat.

A törvény indokolása több helyen utal az új perorvoslat rendszerbeli helyére és az ezáltal meghatározott szabályokra. Az általános indokolásból: "A Legfelsőbb Bíróság kasszációs jogköre kifejezi, hogy a felülvizsgálati eljárás nem megismételt fellebbezési eljárás. Ugyanakkor a reformációs jogkör biztosításával a Legfelsőbb Bíróság — ha a megfelelő adatok rendelkezésre állnak — a pert befejezheti azzal, hogy a jogszabályoknak megfelelő határozatot hoz".

Ismeretes, hogy a tiszta *kasszációs* perorvoslati rendszernél a perorvoslati bíróság csak a jogszabálysértés megállapítására szorítkozhat, a tényálláshoz nem nyúlhat, a megtámadott ítéletet hatályon kívül helyezve új eljárást rendelhet el. A *revíziós* rendszerű perorvoslatnál a felülbíró bíróság az alsóbíró ítéletét az abban foglalt tényállás alapján bírálja felül. Jogosult azonban anyagi és eljárási jogszabálysértéseket a megtámadott határozat módosításával orvosolni. A *reformatórius* rendszerben a perorvoslati bíróság a sérelmezett ítéletet ténykérdésben és jogkérdésben is megváltoztathatja (teljesen átszámaztató hatályú perorvoslati rendszer).

Megállapítható, hogy *szerencsésen kialakított*, az elvi és gyakorlati követelményeknek megfelelő *vegyes perorvoslati rendszerű felülvizsgálat*, amelyben a kasszáció mellett érvényesülhet a felülvizsgálati bíróság reformatórius jogköre, de lehet, hogy csak a jogi revíziós jogköre. Talán célszerűbb lett volna a perorvoslat vegyes jellegének a kiemelése.

3. Az új perorvoslat és az eljárás hatékonysága

Egy új perorvoslat bevezetésénél aligha lehet mellőzni a polgári peres (és nem peres) eljárás hatékonyságának a kérdését. Közismert, hogy a polgári peres eljárások száma igen nagy. Tehát az emberek és szervezetek sokaságának élet- és jogviszonyai rendezését szolgálja. Nálunk a rendszerváltozás kihatásai, a demokratizmus igénye, így a bírósági út kiszélesítése tovább növelték ennek az eljárási területnek a jelentőségét. Érdemes megjegyezni, hogy már két évtizeddel ezelőtt M. Capelletti olasz eljárásjogász a polgári peres eljárásokat "társadalmi

tömegjelenségnek" nevezte, és ez vonatkoztatható volt nemcsak Olaszországra, hanem Nyugat-Európa országaira általában.⁴

A hatékonyság jelentős követelmény az állami intézményrendszer működésében, így a bíróságok eljárásaiban is. Az eljárás hatékonysága az *eljárással elérni kívánt hatás elérése, melyet az eljárás célja fejez ki*. Tehát az eljárás hatékonysága attól függ, *hogy az eljárás célja milyen mértékben* (teljesen, vagy részben) és *milyen módon* (gyorsan, lassan, a szükséges időráfordítással és munkával vagy ennél többel) *következik be*. Nyilvánvaló ebből, hogy az elsődleges kérdés a hatást jelentő eredmény, az eljárás céljának elérése. Szorosan összefügg ezzel a mód, az út, a tevékenység, az eljárási cselekmények egymással összefüggő sora, mely a cél eléréséhez vezet. Az *eljárás hatékonyságának* tehát összefüggő két oldala van: *egy tartalmi, és egy módszери oldal*. Az *eljárás hatékonyságának tartalmi kérdése az eljárás céljának elérése. A módszerbeli kérdések nemcsak munkamódszerbeliek*. Arról van szó, hogyan biztosítja az eljárási jog, hogy a bíróság és a felek a legésszerűbb módon, koncentráltan folytassák le az eljárást. A hatékonyság homlokterében mindig az egyszerűséget és a gyorsaságot, ugyanakkor alaposságot is szolgáló intézmények, eljárási szabályok álltak. Így: a bíróság és a felek perbeli aktivitásának aránya, a peranyag szolgáltatási kötelezettség kérdése, a perszerkezet, a tárgyalás előkészítése, a per előtti esetleges szűrők, a bizonyítási rendszer, *a perorvoslati rendszer*, stb.⁵

Nyilvánvaló, hogy az egyfokú perorvoslati rendszer helyébe lépő *kétfokú rendszer* szükségképpen hosszabb, ha úgy tetszik lassúbb, mint az egyfokú. Mit kell azonban látni? Az Alkotmánybíróság döntése utáni helyzetben *a mostani új törvényt megoldás ésszerű*. Nem téveszthető szem elől az sem, hogy a kétfokú perorvoslati rendszer lassító hatása mellett *pozitív hatásai, eredményei is szükségképpen jelentkeznek* a per céljának, funkciójának elérésénél (jogvédelem, igazság, törvényesség érvényesülése). Ugyanakkor a szabályozásnál külön is *találhatók az eljárás gyorsítását szolgáló rendelkezések* (pl.: a kérelem benyújtásának 60 napos határideje, a határidő elmulasztásánál az igazolás szigorítása, a kérelem pontos megjelölése, a jogi képviselőt célja, a Legfelsőbb Bíróság jogköre a vegyes rendszer alapján).

A felülvizsgálathoz szorosan kapcsolódó rendelkezéseken kívül utalni lehet több, az eljárás gyorsítását szolgáló módosításra (a másodfokú bíróságnál a fellebbezés tárgyaláson kívüli elbírálása, a csak fizetési meghagyás útján érvényesíthető követelés értékhatár emelése, a szüneteléssel kapcsolatos új rendelkezések: eljárás folytatása egyoldalú kérésre, a per hat hó szünetelés utáni megszűnése stb.).

⁴ Capelletti, M.: Az eljárás mint társadalmi tömegjelenség. ELTE. Polgári eljárásjogi füzetek II. Budapest 1972. 227. p.

⁵ Szilbereky Jenő: A polgári eljárás funkciója és hatékonysága. Budapest KJK. 1977. 131–224. p.

4. A felülvizsgálat intézménye és a bírósági szervezet

4.1. A felülvizsgálati perorvoslat bevezetésével véleményeltérés alakult ki abban a kérdésben, hogy az új intézmény a jelenlegi három fokozatú bírósági szervezetben funkcionáljon, vagy a megfelelő működéshez szükséges a négyfokozatú bírósági szervezet kialakítása.

Az egyik felfogás szerint a jelenlegi, tehát a háromszintű szervezet: helyi (elsőfokú) bíróság, megyei (másodfokú és bizonyos ügyekben elsőfokú) bíróság és a Legfelsőbb (másod- és harmadfokú) Bíróság alkalmas az új feladat megoldására.

A törvény hallgatólagosan ezen az állásponton van, hiszen nem tesz intézkedést négyfokú szervezet létrehozására. Ugyanakkor a törvény több rendelkezése segíti, hogy a Legfelsőbb Bíróság képes is legyen ellátni megnövekedett feladatait. A *gazdasági perekben az elsőfokú hatáskör változás folytán*, tehát ezekben az ügyekben első fokon a helyi bíróságok járnak el. Lényegében megszűnik a Legfelsőbb Bíróság fellebbezési hatásköre ebben az ügycsoportban és a Gazdasági Kollégium e kapacitása felszabadul. *Vagyoni jogi perekben* a megyei bírósági hatáskört meghatározó új értéktár bizonyosan csökkenti a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának fellebbezési terhet. A *felülvizsgálati kérelem* legfelsőbb bírósági elbírálásának *vegyes rendszere* is várhatóan könnyíti a tárgyalási terhet. A törvényességi óvások megszűnése folytán *megszűnnek az óvási tárgyalások* a polgári, a gazdasági és munkaügyi kollégiumokban. Ezek száma (a legfőbb ügyész által emelt óvásokkal együtt) több év átlagában kerekén évi ezerre becsülhető, noha a szám az utóbbi évben erősen esett. Ez a kapacitás is felszabadul.

Természetesen a felülvizsgálati kérelmek *várható számát* becsülni — az eddigi fellebbezések számához hasonlítva is — felelőtlen volna. Mindenesetre az átmenet idejére a Legfelsőbb Bíróságra nehéz feladat megoldása vár.

A bírósági szervezet változatlanul hagyásával szemben a Legfelsőbb Bíróság elnökének nyilatkozata szerint: az igazi megoldást a négy szintű bírósági rendszer, vagyis az ítélőtábla visszaállítása jelentené. Ezzel a megyei bíróságok és a Legfelsőbb Bíróság közé egy újabb szint lépne be. Három felsőbíróságot (ítélőtáblát) kellene létrehozni, melyek fellebbezési bíróságként működnének. Ennek két előnye lenne a nyilatkozat szerint. Ez egyrészt *tehermentesítené a Legfelsőbb Bíróságot* a másodfokú ítélkezési kötelezettségei alól, másrészt *újabb hatásköri elosztással a helyi bíróságokat is mentesítené az ügyek egy részétől*. Ha ez bekövetkezne, "a Legfelsőbb Bíróság — a mainál kisebb létszámmal — ténylegesen legfelsőbb bírósággá válhatna".⁶

4.2. A volt szocialista országokban — a volt szövetségi Jugoszláviát kivéve — háromszintű bírósági szervezet volt.

⁶ Solt Pál: Felszólalás a Győr–Moson–Sopron megyei összbírói értekezleten. 1992. november 6. Népszabadság 1992. november 10. — Lásd még: Szabó Győző: Elkerülhetetlen a bíróság szervezetének megreformálása. Magyar Hírlap 1992. november 5.

Milyen igazságügyi, bírósági szervezeti képet mutat néhány, tőlünk nyugatra lévő európai ország? A kép igen tarka. Két, néhol háromfokú perorvoslati rendszerhez három-, esetleg négy szintű bírósági szervezet járul. Több országban a többszintű bírósági szervezet a szövetségi államrendszerrel is összefügg (NSZK, Svájc). Található olyan szervezet, ahol a rendes (általános) bírósági szervezet mellett szakosodott bírósági szervezet is létrejött, egészen a legfelsőbb bírósági szintig (NSZK. Közigazgatási Bíróság, Pénzügyi Bíróság, Munka és Szociális Ügyek Bírósága). Előfordult, hogy történelmileg alakult ki a bírósági szervezet felsőbb szintje, pl. tartományi bíróságból kerületi felsőbíróság, illetőleg főtörvényszék (Ausztria). Egyébként *Kengyel* Miklós nem régen foglalkozott cikkében a bírósági szintek kérdésével, a német és az osztrák bírósági szervezet reformja kapcsán. Kitér többek között ebben a kérdésben "a szakma és politikum összekeveredésének a veszélyére". Megállapítja, hogy "A kérdés felvetésében mindazonáltal benne rejlik egy *közkeletű sablon*, miszerint a háromszintű bírósági szervezet a diktatúrákra, a négy szintű a demokráciákra jellemző. Ez az állítás legfeljebb Közép- és Kelet-Európa esetében helytálló, szélesebb összehasonlító jogi ismeretekkel már ellenpéldák sorát lehet felhozni".⁷

4.3. Mi volt a helyzet nálunk 1945 előtt? A bírósági szervezet négy szintű volt (járásbíróság, törvényszék, ítélőtábla, Kuria). A bíróságok területileg általában a közigazgatási területhez kapcsolódtak (járás, megye). 1945 előtt is volt ettől eltérés, pl. a megyénként meglévő egy törvényszék mellett volt még egy, pl. Baja, Nagykanizsa, Sopron. A történelmileg kialakultnak tekinthető ítélőtáblák lényegében regionális, területi illetékességgel működtek törvényszékekre kiterjedő hatállyal. A több megyére, vagy megyéktől független régióra kiterjedő igazgatási szerv nem volt ismeretlen nálunk 1945 előtt, de azután sem, például a vasút-, vagy a posta igazgatóságok, a rendszerváltozás utáni példa a köztársasági megbízotti hivatalok. Egyébként 1945 után egy ideig működött az öt *ítélőtábla is felsőbírósággént, meghatározott törvényszékek területére kiterjedően*. A budapesti ítélőtábla kivételével a többi (győri, pécsi, debreceni, szegedi) ítélőtábla viszonylag kis létszámú fellebbezési bíróság volt. A legkisebb a szegedi ítélőtábla⁸ volt (két polgári és két büntető tanácssal) pl. csak három törvényszék: a szegedi, gyulai és bajai területének volt fellebbezési bírósága. Sok év után is tárgyilagosan megállapítható, hogy az ítélőtáblák hajlamosak voltak regionális, vagy ha úgy tetszik, saját ítélkezési gyakorlat kialakítására. Az is megállapítható, hogy sokan vitatták az ítélőtáblák szükségességét. Bizonyos, hogy az ország méreteit tekintve sem volt szükség annak idején sem öt fellebbezési felsőbíróságra.

⁷ *Kengyel* Miklós: Két kísérlet – két kudarc. A német és osztrák bírósági szervezet reformja. Magyar Jog 1992/11. 692. p.

⁸ E tanulmány szerzője 1943 novembertől 1948 márciusig a szegedi ítélőtáblánál tanácsjegyzőként dolgozott. Így közvetlen tapasztalata volt az ítélőtábla – később felsőbíróság – működéséről.

Mindenesetre az új *felülvizsgálati perorvoslat* működésének gyakorlati tapasztalatai a mainál megalapozottabbá tehetik a végleges döntést a vitás szervezeti kérdésekben. Nehogy az ismert, több okból elnehezült, lelassult polgári peres és nem peres eljárásnál az új perorvoslat további nehézségeket jelentsen, holott *célja az eljárás funkciójának hatékonyabb szolgálata.*

JENŐ SZILBEREKY

DAS PROZESSUALE-RECHTSMITTEL DER REVISIONSEINLEGUNG IN UNSEREM ZIVILVERFAHRENSRECHT

(Zusammenfassung)

Das Parlament modifizierte in seiner Sitzung am 10. November die Zivilprozeßordnung und die dazugehörigen Rechtsregel und schuf das Revisionsverfahren.

1. Der unmittelbare Grund der Gesetzesmodifizierung war, daß das Verfassungsgericht mit seinem Beschluß Nr. 9/1992.AB. die Verfassungswidrigkeit der Rechtsinstitution des gesetzlichen Einspruches feststellte und die bezüglichlichen Rechtsregelungen teils mit sofortiger Wirkung, teils mit der Wirkung vom 31. Dezember 1992 für nichtig erklärte.

Die Studie erwähnt kurz die mit der Reform der Zivilprozeßordnung zusammenhängende Diskussion, in der schon, nach dem Rechtsmittel der Berufung, die Notwendigkeit eines – den Parteien gebührenden – prozessualen Rechtsmittels in zweiter Instanz auftauchte.

2. Die Studie befaßt sich mit den wichtigsten Charakteristiken der Nachprüfung. Die Nachprüfung ist ein außerordentliches prozessuales Rechtsmittel, der gegen einen Beschluß mit Rechtskraft stattgegeben wird, wenn dieser gegen eine Rechtsregel verstößt. Der Kreis der nachprüfaren Beschlüsse ist breit. Nicht nur der rechtskräftige Richterspruch, sondern auch die meritorischen Gerichtsbescheide, die gegen die Rechte der Parteien verstossen, können nachgeprüft werden.

Auch der Kreis der für Nachprüfung berechtigten Personen ist breit: es steht sowohl den Parteien, dem Anwalt, als auch denen zu, deren Rechte durch den Bescheid berührt werden. Das Recht auf Nachprüfung ist das subjektive Recht der oben Erwähnten.

Vom Gesetz werden Ort und Termin der Einreichung des Gesuchs, sowie die Verbindlichkeit der Rechtsvertretung im Revisionsverfahren geregelt. In den vom Gesetz gesondert aufgezählten Fällen kann kein Ansuchen auf Nachprüfung eingereicht werden. Dies umfaßt im wesentlichen drei Gruppen:

- die Fälle, in denen die Partei von der Möglichkeit des prozessualen Rechtsmittels (Berufung) kein Gebrauch gemacht hat,
- in die zweite Gruppe gehören gewisse, mit Personen- und Familienzustand zusammenhängenden Prozesse, bei denen das Interesse an Rechtskraft grundlegend ist,
- in die dritte Gruppe gehören die Angelegenheiten (Patent, Marken, Firmen), bei denen das an Rechtskraft gebundene wirtschaftliche Interesse das primäre ist.

Auch den Wirkungskreis des Ansuchen auf Nachprüfung beurteilendes Obersten Gerichtes wird vom Gesetz bestimmt. Dieser ist ein, einige Elemente der Kassations-, Revisions- und Reformationssysteme enthaltendes gemischtes System.

3. Die Studie befaßt sich mit der Wirksamkeit des Zivilverfahrens im allgemeinen und insbesondere damit, daß es auch vom System des prozessualen Rechtsmittels abhängt, wie konzentriert das Gericht und die Parteien das Verfahren abwickeln können. Das zweistufige prozessuale Rechtsmittel verlangsamt notwendigerweise das Verfahren, dient aber gleichzeitig besser der Erreichung des Verfahrensziels.

4. Zum Schluß beschäftigt sich die Studie damit, wie die gegenwärtige Gerichtsorganisation mit drei Stufen die sich aus dem nun zweistufigem prozessualen Rechtsmittel-System (Berufung und Nachprüfung) ergebenden neuen Aufgaben bewältigen kann.